

Register

I.	Uppdraget	sid 1 - 3
II.	Om Kronans fastighetsinnehav samt om tidigare betesrätt	" 4 - 9
III.	Av Kronan upplåtus betesrättig- heter	" 10 - 11
IV.	Lagstodgad betesrätt	" 12 - 13
V.	Betesrättigheternas rättsliga natur	" 14 - 17
VI.	Ytterligare om betesrättige- ternas innehåll	" 18 - 28
VII.	Exercisfälts nuvarande använd- ning och nuvarande betesmöjlighe- ter därå	" 29 - 30
VIII.	Sammanfattring	" 31 - 32
IX.	Tillägg. Riktslinjer för even- tuell avlösning av betesrät- tigheterna	" 33 - 36

Bilagor

I. Undrigelet.

Vid lantmäteriförättningar avseende gränsbestämning och igoutbyte mellan fastigheter ingående i den under Kungl Flygvästförfatningens vård och förvaltning stående militära flygplatser vid Ljungbyhed, & ensa, samt fastigheter under enskila äganderät i Risebergs socken, & andra sidan, ha de enskilda markägärna i gjort gällande, att de åga rätt till mulbete & den till flygplatserna hörande marken. Under påstående att denna betecknhet till följd av de militära myndigheternas dispositioner sedan länge icke kunnat utnyttjas ha de enskilda markägärna framställt anspråk på ersättning för den skade de anse sig ha lidit hörige nom. De ha tillika uttryckt önskemålet, att möjligheten till avlösning av betesräntigheterna måtte tegas under övervägande.

Med anledning av vad sälunda förekommit hemstälde flygförvaltningen hos länsstyrelsen i Kristianstads län om utseende av partisk utredningsman med uppdrag att företage
 "1) undersökning - efter hörande av de enskilda rättsägarnas och flygförvaltningen samt granskning av förefintliga urkunder - angående omfatningen och innebördern av de rätigheter till bete inom flygvagnets markområden vid Ljungbyhed, vilka kunnna befina sig fortfarande bestå,
 2) värdering av under 1) angivna rätigheter samt avgivande av förslag till grunder för eventuell avlösning av rätigheterna."

Genom beslut den 14 juli 1951 förordnade länsstyrelsen tingssekretären Clas Nordström ett verställs utredningen. Utredningsmannen tillades samtidigt befogenhet att för uppträdet fullgörande tillkalla ett eller flera biträdande för bedömande av de spörsmål av jordbruksmässig natur, som kunde förväntas uppkomma.

Utredningsmannen har under arbetets gång överlagt med chefen för Krigsflygskolan samt med representanter för flygvästförfatningen och de enskilda markägarna även som företagit upprepade besiktningar på marken. Utredningsmannen har vidare genomgått - förut med omfattande skriftliga material och kartmaterial, som ställts till hans förfogande av flygförvaltningen - bland annat lantmäterihandlingar och ett stort antal domstolshandlingar rörande mark, som beröres av utredningen. Ungefär,

som stått att hänta i en av numera förste advokatiskalen 1
kammarkollegium GAVELIUS är 1929 upprättad koriratrad promemoria
till landsförevarets markkommitteade, ha i vissa fall godta-
gits utan kontroll.

Utdröningsmannen har kommit till den slutsatsen, att någon skadeståndsskyldighet för inträng i betosättigheterna eller skyldighet till avlösning av dessa icke kan antages föreligga för Kronan. Fördenakull har utredningsmannen lärtit med den 1 uppdraget ingående värderingen anstå i avbilden på vederbörande intressenters ställningstagande till vad utredningen enligt den härmed föreliggande promemoria drägt i dagen. Av samma skäl har icke någon närmare undersöksning av vilka fastigheter som för närvarande skulle kunne anses äga del i de ifrågakomma rät-tigheterna ansetts näcklad. Utredningsmannen har likaväl efter-strävat att göra utredningen så fullständig att den, om behov därav skulle uppkomma, bör kunna utan omarbeitning eller komplettering i nu behandlade delar utsöks med utredning järvöl i nyss-nämnda båda avseenden. I ett vid promemorian fogat tillägg har utredningsmannen angivit de riktlinjer, som ur rättslig syn-punkt synts honom därvid böra följas. Vad som återstår i fråga om en dylit fortsatt utredning torde vara av övervägande teknisk natur och lämpligen böra anförtros lantmätare och med jordbruks-frågor förtrogen sakkunnig.

I bilaga till promemorian återfinnas avskrifter av diverse urkunder, var till referens i teyten, samt protokoll från sammenträden inför utredningsmannen med representanter för Kronan och med de enskilda markägarna.

I och med överlämmandet av denna promemoria har utredningsmannen fullgjort vad som inom remen för utredningsurdraget synts honom böra ankomma på rättsbildad utredningsman.

II. Om Kronans fastighetsinnehav samt om tidigare betesrätt.
Om uppkomsten av Kronans fastighetsinnehav och om betesrättigheternas ursprung lämnar GAVELIUS i sin nämnda för Landförsvarets markkommitterade upprättade promemoria följande redogörelse:
"Ljungby och Bonars hedar utgjorde ursprungligen en sam-féllighet till de därökring liggande hyarna. Området togs i anspråk för krigsmaktens behov år 1786, då Bonars hed av fältmarskalken Toll på nädigt befallning utsågs 1

och för sammandragning av ett större läger. Sedan heden genom storskrifte 1809 uppdelats på de olika byarna, besässt Kungl. Krigskollegium den 12 juni 1817 att låta lantmätare uppmäta 600 tunnland av Bonars hed samt införra byarna nens arrendevillkor gent emot Kronan för denna areal. Den 17 juni 1819 träffades ett kontrekt, varigenom ägarna av hemmanen Ljungby, Bonar, Sjöleden, Löksnult m fl säsom exercisfält till kronan för en tid av 25 år uppläto icke blott Bonars utan även Ljungby hed till sammans i areal innehållande 1665 tunnland 7,2 kappland emot en årlig ersättning av 1 tunna 27 kesson råg och lika mycket korn per hemman att lössas efter markgång. Genom Kungl. brev den 26 juni 1819 fastställdes detta arrendekontrakt. Arrendet förnyades genom kontrakt den 18 oktober 1842, enligt vilket kronen på ytterligare 25 år arrenderade hedarna med undantag av den s k södra heden i areal innehållande 46 tunnland emot en årlig arrendesumma av 539 rör 35 sk 6 ranst b:co samt under förbehåll av betesrättten å hela fältet. Rörande denna betesrättighet stadgades i arrendkontrakten att delägarna under arrendetiden ringe i likhet med vad ditills ågt rum begagna exercisfältet till gräsbete åt sina kreaturer, kommande, därest denna betesrätt ville begagnas jämväl under de tider, då trupper blev till exercis & fältsammandragna, kreaturenas ägare, men icke Kronan, att vidkännes de skador, av vilka kreaturen i följd av truppernas rörelser och vapenövningar kunde träffas. Någon ny arrendering gjordes icke för Kronans räkning, utan i stället valde man den utvägen att inköpa erforderliga områden av heden.

I heden ingå för närvärande följande fastigheter, vilka Kronan salunda förvarvat genom köp 1 samband med arrendets upphörande, nämligen: 3/16 mtl Bonarp 3⁶, 1/16 mtl Järback 1³ 5/64 mtl Järback 2³, 3/16 mtl Ljungby 1², 1/32 mtl Rynke 1⁵ samt 1/32 mtl Rynke 1⁷. Vidare ingår i heden 11/64 mtl Bonarp 8⁵, vilken förut tillhörde Kronen men som vid ägontabyte i samband med arrendets upphörande fick sitt läge på marken helt förändrat. Slutligen ingå i heden det tidigare regementskvarter- mästarebostället 1/8 mtl Sjöleden 1¹ och 1/8 mtl Löshus 1¹, tidigare majorbostället under 1/2 mtl Tostarp 2¹ samt område under kungsgården Herrrevadsklostet 1¹ hvensem de genom expo-

onation 1890 respektive 1876 förvarade fastigheterna Ljungby
p¹₄ och p¹₂₁.

Rörande de särskilda markförvärvren i samband med arrendets
upphörende främger av handlingerna närmare följande.

Bonarr 2⁶ 3/16 mtl.

Areal: 104,7581 hektar.

Genom Kungl brev den 23 februari 1858 godkändes ett av generalberättahavaren för Kronans räkning genom könekontrakt den 8 december 1857 ingånget, sedermera genom körebrev den 24 mars 1858 (bil 2) fullbordat köp från Fredrik Ljungdahl och Botilda Jönsdotter av hemmanet för en köpeskilling av 12.000 rör rmt. Laga fasta för Kronan meddelades av Norra Åsbo häradssrätt den 4 mars 1859.

Bonarr 5⁵ 11/64 mtl

Arealet: ursprungligen 137,3770 hektar, numera 137,2620 hektar.
Hemmanet, som i sin helhet omfattar 1/4 mantal, var ursprungligen pukslagarbottälle vid Skånska husarregementet. Av hemmanet har Kronan numera endast kvar den 1 övningsplatserns gäende lotten om 11/64 mtl. Vid ågoutbytte 1859 mellan Kronans hemmadsdelar i Bonars by (8¹, 3⁶), å ena, samt hemmanen 9/32 mtl nr 1 (1), 9/32 mtl nr 2 (2¹), 3/32 mtl nr 3 (3²), 3/32 mtl nr 3 (3²), 1/4 mtl nr 5 (5¹), 1/32 mtl nr 5 (5¹), 1/4 mtl nr 6 (6¹), 1/4 mtl nr 7 (7²), 5/32 mtl nr 7 (7¹), 1/4 mtl nr 9 (9¹), 1/4 mtl nr 10 (10¹) och 1/4 mtl nr 11 (11¹), allt Bonarp, å andra sidan, avstodo dessa senare sina enskilda hedlötter till Kronan. Ågoutbytet fastställdes av Norra Åsbo ägodelningsrätt den 13 februari 1947.

Järböck 1³ 1/16 mtl

Areal: 19,5779 hektar.

I enlighet med Kungl brev den 16 september 1859 (bil 1) inköptes hemmanslotten från Pål Nilsson och Assarina Persdotter genom köpekontrakt den 15 november 1859, vilket köp fullbordades genom körebrev den 13 februari 1860 (bil 3). Köpeskillet utgjorde 3.390 rör rgs 61 öre rmt. Hemmanslotten utbröts genom hemmansklyning å 3/16 mtl Järböck nr 1 (1¹) fastställd den 29 december 1860. Återstoden av 3/16 mtl eller 1/8 mtl (Järböck 1²) kvarblev i säljarnas ägo. Å köpet erhöll Kronan laga fasta vid Norra Åsbo häradssrätt den 8 mars 1861.

Järböck 2³ 5/64 mtl

Areal: 31,2110 hektar.

I enlighet med Kungl brev den 16 september 1859 (bil 1) inköptes hemmanslotten från Anders Nilsson genom köpekontrakt den 15 november 1859 och köpebrev den 13 januari 1860 (bil 4) Köpeskillingen utgjorde 6.006 rkr rgs 37 8re rmt. Hemmanslotten utbröts genom hemmansklyning & 3/16 mtl Järböäck nr 2 (2+) fastställd den 7 juni 1860. Återstoden av 3/16 mtl eller 7/64 mtl (Järböäck 2²) kvarblev i säljarens ägo. Å köpet erhöll Kronan laga fasta vid Norra Åsbo häradsrätt den 8 mars 1861.

Ljungby 1² 3/16 mtl

Areal: ursprungligen 220,0271 hektar numera 219,9973 hektar.
 Hemmanslotten inköptes i enlighet med Kungl brev den 20 december 1854 från N C Nilsson genom köpebrev den 5 januari 1855 (bil 7) för en köpeskilling av 9.800 rkr rgs. Å köpet erhöll Kronan laga fasta vid Norra Åsbo häradsrätt den 15 februari 1856. Efter inköpet verkställdes 1855 åtgärdbytte, varigenom Kronan mot avstående av den mark Kronan förvärvat genom köpt från Nilsson övensom mark under Sjöleden och Lökshus tillades de hedlotter, som vid tidigare skiften utlägts för ett vart av överliga hemman i Ljungby by samt hemmanen Brandeborg nr 1 och 2, Slättåkra nr 1 åvensom Sverstorp nr 1 och 2. Norra Åsbo ågodelningsrätt har den 10 januari 1933 fastställt åtgärdbytet.

Rynke 1⁵ 1/32 mtl

Areal: 21,0509 hektar.
 I enlighet med Kungl brev den 16 september 1859 (bil 1) inköptes hemmanslotten från Pehr Svensson genom köpekontrakt den 15 november 1859 och köpebrev den 13 januari 1860 (bil 5). Köpeskillingen utgjorde 3.644 rkr rgs 17 ore rmt. Hemmanslotten utbröts genom hemmansklyning & 3/16 mtl Rynke nr 1 (1²) fastställd den 7 juni 1860. Återstoden av 3/16 mtl eller 5/32 mtl (Rynke 1⁴) förblev i säljarens ägo. Å köpet erhöll Kronan laga fasta vid Norra Åsbo häradsrätt den 8 mars 1861.

Rynke 1⁷ 1/32 mtl

Areal: 16,2102 hektar.

I enlighet med Kungl brev den 16 september 1859 (bil 1) inköptes hemmanslotten från Anders Svensson och Gunilla Jönsdotter genom köpekontrakt den 15 november 1859 och köpebrev den 13 januari 1860 (bil 6). Köpeskillingen utgjorde 3.117 rkr rgs 19 ore rmt. Hemmanslotten utbröts genom hemmansklyv

ing & 3/16 mtl Rynke nr 1 (³) fastställd den 7 juni 1860.
Rynke 1 förblev 1
arterstoden av 3/16 mtl eller 5/32 mtl (Rynke 1⁶)
å köpet erhöll Kronan lega festa vid Norra
Själlands hand. Å köpet erhöll Kronan lega festa
med sederätt den 8 mars 1861.

VII Åv Kronen upplåtna betesrättigheter.

Vid samtliga ovannämnda i samband med arrendets upphörande
vid samma köp - med undantag dock i fråga om Ljungby 1² - samt genom
egenom köp skedda markförvärv har betecknat tillförskäte ägaran
ägutbytte skedda markförvärv har betecknat tillförskäte ägaran
till den fastighet, från vilken mark överläts eller avträts
till Kronan.

I det ång- bärksfastigheterna avhandlats, anges såsom av Kungl Majt godta- beträffande köpevillkor "att säljarna fort- get ett av markägarna uppställt köpevillkor "att säljarna fort- farande få begagna betesrättighet & exercisfälitet, på lika sätt som hirintills och så länge heden begagnas till exercis". Köpekontrakten (bil 3-6) innehålla i enlighet härmad så- som köpevillkor beträffande

Järväck 1

Vad vi (siljarna) hädnerer som hittills få för våra kreatur begegna betesrättigheten å exercisfältet så länge detta fältsom konig Majts och Kronans räckning till exercis nyttjas".

卷之三

Järback "Att jag (säljaren) hädenerter som hitintills fär för mina kreatur begagna betesrättigheten å exercisfältet så länge detta fält af Kongl Majt och Kronan till exercis nyttjas".

Bunko 15

Avisare — "Att Jag (saljaren) hädanefter som hitintills och under samma vilkor får för mina kreatur besagna beterättigheten & exercisfället, så länge detta fält av Kongl Majt och Kronan till exercis nyttjas".

17

Lynke I. "Att vi (säljarna) fortfarande få begagna betesrättigheten å exercisfältet på lika sätt och under samma villkor som hitintills, så länge detta fält av Kongl Majt och Kronan till exercis myttjas".

I samband med 1855 års ägotbyte berörande Ljungby -
flera fastigheter tillföräkrade Kronan ägorna till de fastig-
heter, vilkas hedlotter genom ägotbytte tillades Kronan, rätt
"att i hädnefter som under arrendeåren frihet begagna mul-
ta den för vapenöningar begagnas!" (bil 8)

I samband med avslutandet av 1859 års avgoutbyte berörande
de banopförestigheterna tillerstående Kronan i den 10 mars
1859 dagtecknad, av Kronans omboud vid försträtningen fältkam-
reraren Gustaf Giertz underskriven förklaring de Bonarsps
byggn, vilka vid försträtningen lämnat sina hedlotter, "rä-
tighet att till bete begagna all den hedmark kungl Maj:t och
Kronan till exercitie fält gagnar och detta i kommande ti-
der så länge hedan till detta ändemål gagnas" (bil.

9.) Såvitt utredningsmannen kunnat finna, ärö dessa avtal
de enda som, med Kronan som part, träffats rörande upplä-
telse av betesrätt på heden.

IV. Ingstdagad betesrätt.

Enligt K.P. den 21 december 1857 om ägörs fredande emot
skada av annans hemdjur samt om stängselsskyldighet (stängsel-
förordningen) - numera ersatt av 1933 års lag om ägofred -
skulle, där stängsel ej fanns mellan ägor, som å ömse sidor
utjordes av skog, utmark eller beteshage, så länge detta
förhållande fortfor, den ohägnade marken anses vara uppläten
till gemensamt mulbete, såvitt ej amnorlunda avtalats. Den-
na av stängselförordningen medgivna rätt är urgammal i vårt
land och har i princip bibehållits i ägofredslagen (10).
Exercisfället synes ursprungligen huvudsakligen ha utgjorts
och utgöres ännu i viss omfattning av mark som nyss sagt.
Sådan mark under enskild äganderätt mötte och möter ännu
på enstaka ställen motsvarande mark å exercisfället. Något
avtal, varigenom den i stängselförordningen stadgade betes-
rätten upphävts eller begränsats med avseende å exercisfäl-
tet har, såvitt kunnat utrönas, icke träffats. Stängsel
finnes för närvarande runt den del av exercisfället, som
användes till flygplatz eller för verksamhet sammanhängande
med tjänsten å flygplatsen. I övrigt är exercisfället icke och
synes icke ha varit hägmat. Men har alltså att räkna med
möjligheten av betesrätt å exercisfället jämväl för äldre
av andra hemman än de som berörts av Kronans markförvärv
i samband med arrendets upphörande.

Det förtjänar att anmärkas i detta sammanhang, att
dylik lagstdagd betesrättighet synes ha varit förenad ock-
ed med äganderätten till återstoderna av de ovannämnda fas-

tigheter, från vilka Kronan förvarvat hedmark genom kön. De i samband med köpen tillkomma avtalens angående vetevarätt torde därför vid tillkomsten närmast ha haft verkan att göra beständet av dessa fastigheters betesrätt oberoende av i stängselförordningen uppställda förutsättningarna fortvär.

Stängselförordningens regler medfördde under de för handenverande förhållanden, att exercisfället - enligt Kronan tillhörigt - kom att vara upplättet för samfällt bete, vari även andra fastigheter ägde del än del med vilkas äldre Kronan träffat avtal däröm. Ett den 21 maj 1869 mellan "deläggare i betesrättigheten å exercisfället Bonars- och Ljungbyhed" träffat avtal (bil 10) ger belägg för att bete å exercisfället av berördas fastighetsägare uppfattats på detta sätt. I avtalet talas nämligen uttryckligen om "detta bete såsom varande å samfällid mark" och upptages såsom betesberättigade förutom fastigheter, som avses med ifrågakomna av Kronan ingåagna avtal, jämväl de fristigheter, vilkas ägare icke synas kunnat åberopa avtal med Kronan.

V. Beteträttigheternas rättalige natur.

Utredningen här givit vid handen, att betesrättighet uppläts kön med avtal allenast i de fall, då Kronan genom köp eller på grund av ägouthyfte & kommit del av fastigheten, vare återstoden kvarblivit i avträdarens hend. Avtalet har otrevieltäktigt tillkommit för att tillgodose dess resfastighetsbehov och, oberoende av förhandenheten, nämda förutsättningarna enligt stängselförordningen, belysa - åtminstone tills vidare - åt fastigheternas ägare de värde som hedmarken harft för dem såsom betesmark. Fastigheterna ha visserligen, såvitt avtalets ordalydelse ger vid handen, upplättts allennast till förmån för de ägande ägarna av fastigheterna. Upplätselsernas syfte att täcka behovet av fastigheternas behov såsom sådana fastigheternas rättigheternas särskilda anknytning emellertid 1 varaktiga användning för Jordbruk ligger emellertid i öppen dag. Sävitt utredningsmannen kunnat finna, har set

heller icke någonsin ifrågasatts, att rättigheterna skulle ha upphört i och med att de fastigheter, vilkas ägare tillförståkrets rättigheterna, genom försäljning eller byte övergått å annan ägare. Det måste därför antegas, att rättigheterna ha varit avsedda som tillbehör till fastigheten och inte tänkts anknutna endast till den med Kronan kontrollerande fastighetsägarens person. Slutligen blir att de sälunda genom avtal tillkomna beteckningarna till sin rättsliga natur äro servitut, som till förmån för de fastigheter, från vilka Kronan förvärvat hedomena, lags å Kronan tillhörig mark ingående i exercisitet.

Servituten ha icke gjorts till föremål för beslut av förrätningsmännen i samband med de lantmäteriförställningar, varigenom utbrytning skett av Kronans markförvärv eller åtgörbyte kommit till stånd. 1) Servituten äga förtig sin giltighet allenaest på grund av artalen, äro s.k. ovteals- servitut. Sässom i det följande närmare shall utredas äro servituten s.k. mulbetelesservitut. Utbrytning av den mörk görande resten av stemfastigheten. De i köpcartulen upplätsna servituten måste fördenskall anseas stiftade i samband med tillkomsten av de fastigheter, till förmån för vilka de kommit att gälla. Dessa förhållanden ge anledning till övergående huruvida servituten äro sädans, som avses i 7 a § servitutslagen, och sålunda icke kunnen bringas upp höra utan godkännande av domstol. För att nämnia legum ska vara tillämpligt fördras dock tillikts att servituten icke ärö till tiden begränsade. Frågan huruvida demnas

1) 1859 års avtal finnes intaget i förrättnings-
omfattas loka av förrättningsmännen beslut. I samma
beskrivs icke omräkningen i protokollen från marken över
förrättningen, som efter Kronans förräv sv
gått de betecknade fastigheter.

heller icke någonsin ifrågasatts, att rättigheterna skulle ha upphört i och med att de fastigheter, vilkas ägare tillförsäkrats rättigheter, genom försäljning eller byts övergått å annan ägare. Det måste därför antekas, att rättigheterna ha varit avsedda som tillbehör till fastigheten och icke tänkts anknutna endast till den med Kronan kontraherande fastighetsägares person. Slutsatserna blir att de sälunda genom avtal tillkomma beträffande rättigheterna till sin rättsliga natur äro servitut, som till förmån för de fastigheter, från vilka Kronan förvärvat hedonridéna, lagts å Kronan tillhörig mark ingående i exercisfältet.

Servituten ha icke gjorts till föremål för beslut av förrättningsmännen i samband med de lantmäteriförrättningar, varigenom utbrytning skett av Kronans markförvärv eller åtgöruty kommit till stånd.¹⁾ Servituten äga farty sin giltighet allenaest på grund av avtalet, kro s.k. avtales- servitut. Såsom i det följande närmare skall utredas äro servituten s.k. mulbetesservitut. Utbrytning av den mark förrättningen skedde genom hemmanslyning, Kronan förvärvat genom köp skedde genom förtägsheter, varvid i varje särskilt fall uppostod trå nya fastigheter, den ena motsvarande vad Kronan förvärvat, den andra utgörande resten av stemfastigheten. De i köpeavtalet upplätna servituten måste fördesskull anses stiftade i samband med tillkomsten av de fastigheter, till förmån för anledning till de komme att gälla. Dessa förhållanden ge ansees i övervägande huvudida servituten äro sådana, som avses i 7 a § servitutslagen, och sälunda icke kunna bringas att höra utan godkännande av domstol. För att nämnda legum skall vara tillämpligt fordres dock tillika att servituten icke äro till tiden begränsade. Frågan huvudia denna

 1) 1759 års avtal finnes intet i förrättningsskotten men omfattas icke av förrättningsmännens beslut. I förlängning beutesättas icke omannänts i protokollen från lantmäteriförrättningen icke omannänts i protokollen över förrättningarna, som efter Kronens förvärv av fastigheterna.

författnings är uppfyllt avhållas i nästkommande evenemang
och besvaras där Jekande.

Då ett ägoutbyte icke medför uppkomst av nya fastigheter, kanne de servitut, som stiftats i samband med ägoutbytans, icke anses tillkomma i samband med tillkomsten av de fastigheter, till vilkas fyrman de kommo utt gälla.
Å dem skola därför tillämpas vanliga regler beträffande avtalsservitut.

Den betesrät för andra fastigheter, som kan grundas allenast och direkt på stångselsförordningens och seelsergas ägofredslagens bestämmelser, är för sitt bestånd helt och hället beroende av förefintligheten av de i författningserna ursprungligen särskilda förutsättningarna beträffande ägnaturen & ömse sidor om gränserna, avsaknad av stängsel i ägoskillnaderna etc. Envar betesdeläggare kan när som helst omintetgöra betesrätten på sin mark genom att förändra ägokerkänslan, exempelvis genom uppodling, eller genom att inhängas merken, utan att han därigenom ådrager sig något ansvar gentemot övrigs betesdeläggare. Enligt nu gällande ägofredslag avser dylik betesrätt f.ö. endast större hemdjur, d.v.s. hästar och nötkreatur, och kan utövers allonest ågor utgöra skogs- eller utmark, som icke voro inhägnade den 1 januari 1933. Denna betesrätt synes till sin ontur börja betrakta närmast såsom en inskränkning vid betning i ohägnade skogs och utmarker av eljest gällande värnadsplikt beträffande hemdjur som nyss nämnts. Det är för utredningsändamålet onödigt att närmare ingå på innenörden av denna betesrätt.

I det föliande begagnas för de å avtal grundade betesrätten begreppen servitut och för de övriga rättigheterna benämningen servitut och för de övriga uttrycket legitimerad betesrätt.

11.

VI. Ytterligare om betesrättigheternas innehåll.
Genom de olika köpeavtalet och avtalet i samband med åtgärdbytens har Kronan tillförskrat ågarnas av de fastigheter, från vilka hedmark avställts till Kronen, rätt att för deras kreatur begagna betet å exercisfältet. I avtalet anges området för servitutens utövande, med uttryckten "exercisfältet", "heden" eller "den hedmark Kungl. Maj:t och Kronan till exercitie fält gesner". De båda förstnämnda uttrycken torde icke ha annan innebörd än de sistnämnda, vilket är tillräckligt tydligt för att icke tarva någon förklaring. Servituten ha salunda icke för varje festighet inskränkts till det område, som fastigheten avställt, utan avse samtliga hela Kronens exercisfält & heden. De servitutsberättigade tilldelades alltså gemensamt område för servitutens utövande.
Om bete natur brukas i avtalet i samband med 1855 års åtgärdbyte uttrycket "mulbete". I de övriga avtalet användes blott uttrycket "beterärtighet" eller "bete". Det är emellertid unnenbart, att allenast mulbete gyses. Såsom framhållits i samma sammanhang gäller från den 1 januari 1933 den lagstadgade betesrätten endast med seconde & större hemdjur.
Nagon bestämmelse som inskränker betningsintensiteten har icke fogats vid servitutsupplätsers. Ej heller i gjorts till förmäl för regering, varför Kronen såsom markägare har sävt har, såvitt kunnat utrönas, betningsintensiteten icke varit på annat sätt in-sävt än förhållandet till Kronan såsom författnings- och således betningsintensiteten i gällande förförordningen och skräntkats som må förmåleas av stängselförordningen samt skogsvårdsstiftningen särskilt 10 i mark som enligt segda åtgärdredisjagen. Observeras att i mark som må från fastighetsnamna läng, varför gemensamt bete ioké må från lagrum är uppläten till gemensamt eller på grund av skränthet, var till hör endel i marken eller i marken vit betesrätt därå, utsläppas flere hemdjur än som skränt

ligen kunnas vinterfödas & fastigheten.

12.

Säson förut nämns här viss reglering av betesrätten kommit till stand genom en den 21 maj 1869 ingången förening mellan samtliga enskilda delägare i betesrätten vid exercisfältet - servitutshavare likaväl som de på grund av låg betesfältställning (bil 10). Föreningen, som avsåg att förhindra missbruk av betesrätten, medförde enligt vad som framgår av den rörande föreningen upprättade urkunden, en "minskning 1 betesrättigheten", varmed förstas, att delägarna till åmes- sida bärnad åtgo sig att till visst i föreningen angivet mindre mätt än tidigare inskränka betningens å fältet. Föreningen ingicks för ett år och frundelos tills den av någon delägare med befogenhet överklogats". Föreningen måste anses gällande jämvälv för senare ägare till berörda fastigheter eller delar därav och, då den hittills icke klandrets, alltsjämt vars för vederbörlande bindande i den man som beteritterna fortfarande kunnas anses äga bestånd. I detta sammanhang skall med avseende å föreningen allensast understyrkis, att densamma icke innerfattar något fastställande av de betesberättigades rätt gentemot Kronen såsom ägare av betesmarken å exercisfältet.

Ägofredslagen innehåller icke något förbud för betesdeläggare att å gemensam betesmark utsläppa där, som icke till höra honom själv. Den frihet, som ägofredslagen i detta hänseende lämnar betesdeläggare, torde imelärra en utriktning av betesrätten enligt den äldre legstaftningen. Denna frihet tillkommer emellertid allensast betesdeläggare, som kan stöds i sin betesrätt på ägofredslagen, dvs endast innehavare av legstodgå betesrätt. Huruvida motsvarande frihet tillkommer betesrättigad, som till grund för sin rätt kan åberopa allensast servitutspolätselse och icke samtidigt ägofredslagen, torde på innehållet i servitutsvtalet. De vid denna utredning till granskning föreliggande servitutesvallen ärke tillkomma under en tid, då ifrågas om den legstodgå betesrätt iakt tas, torde ha föreliggare att slippas. Det torde med händelsen därfor i den gemensamma betesmarken. Det torde med händelsen här till icke böra antas att under denna tid åtminstone vilket uppläten betesrätt avsetts att innefatta vistelslokale

befogenhet, därest icke uttrycklig bestämmales i servitutspлатelsen eller eljest särskilda förhållanden förenlade därtill. Vad de nu aktuella servituten anger talas i visses av upplätelserna alleneest om "mina" eller "våra" kreaturer. I de andra nämnes intet särskilt om äganderätten till kreaturern. Det torde för den skull icke kunna antages, att med servituten ursprungligen följt rätt att släppa andras djur 1 betecknaren. Någon utvidgning av betecknaren i detta avseende synes icke senare ha kommit till stånd. Servituten få således antagnas innefatta sådan rätt allennest i frågan om den servitutsberättigades egna djur. 1) Dette förfallande är uppenbarligen ägnat att inverka på värdet av eventuellt åmna kvarstående betesservitut.

Äterstår beträffande betesrättigheternas innehåll att utreda den utomordentligt betydelsefulla frågen om eventuella begränsningar till tiden eller villkor i övrigt avseende rättigheternas bestånd, vilka på grund av artiel med Kronan kuns vara fästdade vid betesrättigheterna.

I servitutupplätelserna berörande rynke- och järhäcks-fattigheterna talas - i överensstämmelse med 1859 års Kungl brev (bil 1) - om rätt att begagna betet på exercisvälet "så länge detta fält av Kongl Maj:t och Kronan (för Kongl Maj:t:s och Kronans räkning) till exercis nyttjas". I avtalet i samband med 1855 års ägoutbytte talas om frihet att begagna området å heden, "så länge den för vapenöningar begagnas". Avtalet vid 1859 års ägoutbytte sluttigen stadgar rätt till bete å "all den hedmark Kongl Maj:t och Kronan till exercitie fält gämnar och detta i kommande tider så länge beden till röngs, icke kommit tillstånd.

Den härvirring, som salunda i alla servitutsvitalen skett till Kronans användning av hedmarken för "exercis" eller "vapenöningar" tarver en närmare granskning. Den tanken har under utreningarna framkastats, att härvirringarna tillkommit i de servitutsrättigades intresse och att därmed svetsats tillkommer

1) är servitutberättigad fastighet utarrenderad tillkommer in dublo betesrätsätten arrendatorn.

särskilt betona, att betning finge ske även då fället inträffades för exercis. Innebördens skulle med andra ord vara icke en begränsning av betessätten utan allernast en precisionering av servitutsavtalets rätt vid viss Kronans användning av fället. Men har därvid pekats på att i samtliga servitutsupplätselser - med undantag av 1859 års - betessätten angivits skola gälla "hädanefter som hitintills" eller "hädanefter såsom under arrendeåren" samt hänvisat till att under arrendeåren någon begränsning i betessätten icke funnits uran allernast en föreskrift, enligt vilken Kronan vore frifatgen från skyldigheten att ersätta skada, som kunde välfas å betande kressur vid trappörningar på fället.

En tolkning därhän av servitutsavtalet stämmer emellertid icke väl överens med de i avtalet använda uttryckssättet. Detta gäller i synnerhet 1859 års upplätselse, vari någon hanvisning till villkoren under arrendetiden icke förekommer. Satsen "så länge heden till detta ändamål (exercis) gagnas" står här alldeles uppenbart såsom en begränsande bestämming till uttrycket "i kommande tider", vilket ju i sin tur måste innefatta ett uttalande om själva betergröten. Här har man alltså, av formuleringen att döma, haft en begränsning av betessätten för ögonen. Att inlägga annan betydelse i de motstående, något kortare uttryckssättet i de övriga artiklarna, med hänsyn till att fråga är om beterätt av伦 ter sig, med hänsyn till att fråga är om den begränsninga ursprung och på samma område, icke inturligt. Angiveligen, som betessättnings giltighet med yttryckten i dessas avtalet av betessättnings omfittas "hädanefter såsom under arrendeåren" och liknande omfittas uppenbarligen av angivna allmänna begränsningar och utsliger saledes ingenting om betessätten, då heden icke användes för exercis. För antagetet, att man verkligen åsyftat den begränsning, som servitutsavtalet sälunda rent språkligt uttrycktes, talas också med styrka de bokmållagande faktiska förhållanden. Frågan om beterätt på heden måste nämligen i och med att Kronan förvarvade marken med äganderätt entages ha löntat i ett helt annat läge än som rådde, då Kronan förvarvat på arrande för viss tid och där till allernast förvarvat begränsat ändamål, nämligen exercis. Ty eftersom Kronans omfittas av önskemålet att disponera Kronans områden utrymme för den till Ljungbyhed förligda

i och med att marken övertogs med händerna 15.

sed att räkna med möjligheten att i framtiden ändrade förhållanden kunde komma att näckala användning av heden för sätt ändamål än exercis. Det torde därför ha legat i Kronens intresse, att icke för utomstående uppkomme en rätt att begagna fältet, som senare skulle kunna utgöra hinder för Kronan att använda fältet på sätt Kronan kunde finna blist förenligt med sitt behov. Betesrädden var icke oförenlig med hagens användning för exercis i den relativt obetydliga omfattning exercis då ägde rum. Huruvida betesrädden kunde utövas vid eventuell användning av fältet på annat sätt, kunde däremot icke bedömas vid upplätselen, allra minst som någon annan användning än för exercis icke då var aktuell. Dessa förhållanden ha uppenbarligen påkollat viss begränsning av betesräddarna.

Bakgrundsn av begränsningen främjar ur en bestämning av innehördens av de 1 servitutupplätsarna till beteckning av Kronens verksamhet på heden brukade uttrycken "exercis" och "vapenöfningar".¹⁾ Att men vid tiden för upplätsernas närmast hör för ögonen den tids exercis synes givet. I vad man även kan ha räknat med intensifiering av vapenöfningarna eller förändring av desses koraktär är icke lätt att avgöra. Av vad ovan segts om begränsningens ursprung i Kronens intresse av ett icke genom betesrädderna hinder åstadkomes för Kronans begagnande av fältet synes dock båra följe, att man icke kan antages ha avsett annan form av militär övningar än varmed utövningen av betesräddernas kunde utan svårsvärd olägenhet för Kronen förenas. Att man likväl begämt uttrycket "exercis" och "vapenöfningar" utan närmare bestämmelse att Kronen utan hinder av sitt 1 avtalet åt de onskilda maskéerna förligts, medgivande ägde uppföras byggnader, där sådant onskagörliga områden också omfattas någon förföljelst om rätt av de i fråga om betesräddningarna. Förböhallet om rätt av de i detta avtal nämlijigen antas varna rättighetsrätter vid betesräddningarna måste därför i sitt betecknande förbörjor och till att begagnne viss mark betecknande förläts till Kronan. Att förböhallet något bleft mängdes förföljelst torde häst främja att därav att vari förföljellet förföll icke skett i de förrige avfallen, vari förföljellet förföll icke skett i betesräddernas meningsslöst.

1) En 1 1859 års svtal integen bestämmelse att Kronen utan hinder av sitt 1 avtalet åt de onskilda maskéerna förligts, medgivande ägde uppföras byggnader, där sådant onskagörliga områden också omfattas någon förföljelst om rätt av de i fråga om betesräddningarna. Förböhallet om rätt av de i detta avtal nämlijigen antas varna rättighetsrätter vid betesräddningarna måste därför i sitt betecknande förbörjor och till att begagnne viss mark betecknande förläts till Kronan. Att förböhallet något bleft mängdes förföljelst torde häst främja att därav att vari förföljellet förföll icke skett i de förrige avfallen, vari förföljellet förföll icke skett i betesräddernas meningsslöst.

ring tyder på att man icke tänkt på möjligheten av militära övningar av annat slag än då förekom, låt vara att man kan ha riktat med viss intensifiering därav. I betraktande härav lärer våra dagars militära övningsverksamhet - framför allt flygverksamheten och därmed förbunden tjänst - i huvudsak falla utanför förutsättningarna för överenskommelserna om mänskens rätt till bete så länge - dvs samtidigt - som den av Kronan begagnades för exercis.

Om således å ena sidan det slag av exercis man harft för utesonen vid servitutsupplåtelserna icke kan anses omfatta varje form av militära övningar, synes det emellertid å andra sidan förhastat att antaga att man med begynnandet av uttryckten "exercis" och "vapenöfningar" avsett att utesluta besättning vid varje användning av fältet för andra än militära ändamål. Det torde vara berättigat att vid bedömande av frågan om betesrätt kan föreligga vid fältets användning för andra ändamål än militära anläggda samma synpunkt, som synes har varit bestämmende för kontrahenterna vid upplåtelsen av betesrätt, jämstads med exercis på fältet, nämligen möjligheten att använda fältet för bete utan att därigenom Kronan lede inträng i sin verksamhet på fältet. Det få med utgångspunkt häri antages, att på grund av servitutsavtalet betesrätt föreligger jämväxel vid användning av fältet för icke militära ändamål, blott Kronans verksamhet på fältet icke är av beskriftenhet att icke utan närmvärd olägenhet för Kronan kunna bedryvas under bibehållande av betesrätten.

Att betesrätterna bestå, om fältet över huvud icke begagnas för något ändamål, synes uppenbart.

Av vad ovan anförlts får tillika anses följa, att, direkt Kronan använder olika delar av fältet för olika ändamål, besättning får utövas å de delar av fältet, där det kan ske med konan till användningssättet.

Resultatet av undersökningen rörande begränsningar, som komma ha stadgats i avtal med Kronan beträffande de som sär- blit upplåtta betesrättigheterna, kan sammanfattas sålunda, att - med den numera betydelselöse inskränkningen att alltid för äga rum å område, som uteslutande användes för verksamhet jämförlig med "exercis" eller "vapenöfningar" -

betecknades på grund av servitutavtalet föreliggande i den man följt att allennast så länge som och i den man följt att verksamhet - militär eller annan - som inte är användes drivas under samtidigt olägenhet för Kronan kunnas bestämts törde överensstämma med den, var till GAVELIUS kommit i sin ovenberördta promemoria.

Den begränsning av servituten, som sålunda enligt utfatta någon begränsning till tiden, kan dock anses inne- språk för verksamhet, för vilken betecknaten måste vara kvarstå så att säga latent. Om därför Kronans verksam- nämvärd olägenhet för Kronan, törde betecknaten utövas utan detta förhållande leder beträffande de rynk- fastigheterna till kommande servituten till att dessa, jämlikt 7 a § servitutslagen, icke kunnas bringas att upphöra annore- sättningar som i sagda lagrum stodgas för domstols godkänner- de törde det emellertid vara tvivel underkastat om sådant godkänande kan lämnas i föreliggande fall.)

Ved hittills anförts om begränsningar i betecknätta har endast avseende å de beteckneter, som ha karaktären av servitut. I fråga om den lagstadgade betecknätta föreskrivs stäckselförordningen, att rätten till gemensamhet gäller allennast under förutsättning, att ej annat avtalets. Även enligt ägofredslagen kan avtal träffas ifråga om mark, varför enligt legen rätt till gemensamhet föreligger. Något sär- beforändrade den lagstadgade betecknätta synes emellertid icke ha träffats med Kronan såsom närt. Bestämmande för dems be- tecknätts innehåll, såvitt den görs gällande mot Kronan, är fördenskull uteslutande och i alio den i gällande förfat- ning innehållna regleringen.

1) Skulle godkänande som i 7 a § servitutlagen säge icke kunna erhållas törde likväl samma resultat som vid avlösning kunna uppnås genom e k proforma expropriation, dvs rest ko- nungen aktar sådan nödlig.

VII. Exercisfältets nuvarande användning och nyvärande betesmöjligheter därå

Ingen del av exercisfältet användes numera för sådan verksamhet, som i servitutsuppläserna kan antagas ha satts med uttryckten "exercis" eller "varpenörfningar". Östra delen av heden uppstages av flygfältet. Det har ej huvudfallet ingen betning åga rum. Flygfältet är närmast norr och nordväst därom liggande marken inhägnad. Sistnämnda mark, som uppträger en areaal av ungefär 25 hektar, är väl som mark betraktad lämplig till bete. Chefen för krigsflygskolan har emellertid för utredningsmannen uppgett, att i denna terräng finns urstållda ett flertal militära anläggningar avseende bland annat att trycka flygsäkerheten och att betning skulle medföra fara för att anläggningarna komme till skada genom åverkan av kreesturen. Skolchefen har vidare framhållit, att red hänsyn till behöret av skydd för anläggningarna, vilka delvis är hemliga, tillräcke till den- na terräng kan medgivs allennast personer tillhörande krigsmakterns personal. Mot riktigheten av vad skolchefen sålunda anfört synes berättigad invändning icke kunna resas. Betning är alltså icke förenlig med Kronans verksamhet å detta område.

Stora delar av heden är uppodlade och utstranderade. Att betning icke kan ske å sådan mark är uppenbart.

Mark, varå bete fortfarande kan ägas rum, finnes dels omedelbart väster om den tillsemmans med flygfältet höglade marken dels dock å det mellersta partiet av exercisfältets västra del samt i övrigt å vissa begränsade områden. Denna mark utgöres huvudsakligen av ljunghed, som legat orörd, sedan Kronan förvärvade marken och servituten upplöstos. Chefen för krigsflygskolan har uttalat, att ur skolens synpunkt heller icke för närvärande möter mot att denna mark användes till bete. Arealen av sålunda fär bete ännu användas merk torde uppgå till sammanlagt omkring 90 hektar fördelad på två områden och några mindre områden. All denna mark är åtkomlig längs vägar. Ned hänsyn till betesarealens relativt rings omfång och till att angränsande mark till stor del utgöres av odlande bor synes, därrest icke betesmarken intinges - vilket icke synes